

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Навчально-науковий інститут права
Кафедра правових природоохоронних дисциплін

07-05-62М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних занять та виконання самостійної роботи
з навчальної дисципліни
«Відновне правосуддя»
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського)
рівня
за освітньо-професійною програмою «Право»
спеціальності 081 «Право»
денної та заочної форми навчання

Рекомендовано
науково-методичною радою
з якості ННІП
Протокол № 1 від 02.09.2024 р.

Рівне – 2024

Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи з освітньої компоненти «Відновне правосуддя» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Право» спеціальності 081 «Право» денної та заочної форми навчання. [Електронне видання] / Мельничук Ю. І. – Рівне : НУВГП, 2024. – 30 с.

Укладач: Мельничук Ю. І., к.філос.н., доцент, доцент кафедри правових природоохоронних дисциплін.

Відповідальний за випуск: Швець О. М., к.ю.н., доцентка, в.о. завідувача кафедри правових природоохоронних дисциплін.

Керівник групи забезпечення спеціальності 081 «Право» Міщук І. В.

Попередня версія методичних вказівок: 07-01-68

© Ю. І. Мельничук, 2024
© НУВГП, 2024

ЗМІСТ

Передмова	4
1. Опис навчальної дисципліни та її структура	
1.1. Опис навчальної дисципліни.....	5
1.2. Тематика практичних занять	9
1.3. Контрольні заходи та засоби діагностики	10
1.4. Критерії та шкала оцінювання	10
2. Плани практичних занять	13
3. Індивідуальна та самостійна робота	22
Рекомендована література	26

ПЕРЕДМОВА

Концепція відновного правосуддя постає як альтернатива системі кримінального судочинства. Вона спрямована на відновлення справедливості шляхом залучення всіх сторін конфлікту до процесу вирішення проблеми, а не лише на покарання винного. Україна, інтегруючись у європейську спільноту, має враховувати можливість впровадження відновного правосуддя для ефективнішого захисту прав потерпілих та ресоціалізації правопорушників.

Концептуальні основи відновного правосуддя почали сформуватись у 70-х роках як реакція на недоліки традиційної каральної системи. Сутність цього підходу полягає в тому, щоб надати можливість усім учасникам конфлікту спільно знайти шляхи вирішення проблеми та відновлення справедливості.

У процесі вивчення освітньої компоненти буде здійснено порівняльний аналіз відновного правосуддя та кримінального судочинства. Особливу увагу буде приділено вивченню міжнародного досвіду та нормативно-правової бази відновних процедур, зокрема Європейських рекомендацій та документів ООН.

Здобувачі освіти, ознайомлюючись із теоретичним матеріалом, зможуть познайомитись із успішними практиками реалізації відновних програм у світі, а також виокремити проблемні моменти практичного застосування програм.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА ЇЇ СТРУКТУРА

1.1. Опис освітньої компоненти

Мета освітньої компоненти «Відновне правосуддя» є ознайомлення із: концепцією відновного правосуддя, найпоширенішими програмами відновного правосуддя, теорією конфлікту, способами вирішення конфліктів, альтернативами покаранню. Формування навичок: співвідношення змісту різних практик відновного правосуддя, побудови ефективної комунікації, аналізу нормативних основ (міжнародних та національних) із впровадженням відновних практик. Розуміння етичних засад застосування відновних практик.

Завдання освітньої компоненти полягає у:

- * ознайомленні з концепціями, принципами та моделями відновного правосуддя;
- *розумінні основних принципів;
- *ознайомленні з практичними аспектами, зокрема вивчення механізмів впровадження відновного правосуддя, ролі різних суб'єктів (медіатори, соціальні працівники, правоохоронні органи) та їх функцій.
- *аналізі переваг та недоліків (порівняння відновного правосуддя з традиційним кримінальним судочинством, виявлення сильних і слабких сторін кожного підходу);
- *розвитку навичок: медіації, переговорів, активного слухання, формулювати пропозиції та досягати компромісів, навички аналізу та вирішення конфліктів: здатність визначати причини конфлікту, розробляти

стратегії його вирішення та оцінювати ефективність обраних методів;

*розумінні гуманізація кримінальної юстиції та зменшення рецидивної злочинності;

* розумінні сутність норм національного та міжнародного законодавства щодо запровадження програм відновного правосуддя.

**У результаті вивчення освітньої компоненти здобувач освіти повинен:
сформувати такі компетентності**

К. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі в галузі практичної діяльності.

ЗК1 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК8. Здатність бути критичним та самокритичним.

ЗК9. Здатність працювати в команді.

ЗК 16. Здатність до ініціативності, генерування нових ідей, адаптації та дій в нових ситуаціях.

ЗК17. Здатність володіти навичками публічних виступів, ведення переговорів, професійної та наукової дискусії, підготовка та демонстрація результатів дослідження.

СК 1. Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.

СК 3. Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.

СК 7. Здатність застосовувати норми та інститути права, щонайменше

з таких галузей, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, трудове право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.

СК 8. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини.

СК 10 Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

СК12. Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.

СК 13 Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.

СК14. Здатність до консультування із правових питань, зокрема можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.

СК 15. Здатність до самостійної підготовки проєктів актів застосування.

СК19. Здатність до адаптації у професійному середовищі, вміння вирішувати складні професійні задачі, застосування сучасних інформаційних технологій.

знати та вміти (програмні результати навчання)

РН 1. Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.

РН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз із різних джерел.

РН 5. Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.

РН 6. Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему.

РН 9. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога діяти відповідно до рекомендацій.

РН12. Доносити до респондента матеріал з певної правової проблеми доступно і зрозуміло.

РН 13. Знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального та процесуального права.

РН 14. Використовувати статистичну інформацію, отриману з першоджерел та вторинних джерел для правничої діяльності.

РН15. Вільно використовувати для правничої діяльності доступні інформаційні технології і бази даних.

РН 17. Працювати в команді, забезпечуючи виконання завдань команди.

РН 21. Готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку зробленого у різних правових ситуаціях.

РН22. Надання консультацій щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.

1.2. Тематика практичних занять

№	Назва теми	К-сть год. л.ф.н	К-сть год. з.ф.н
<i>Модуль 1.</i>			
1.	<i>Концепція відновного правосуддя</i>	1	
2	<i>Різноаспектність функціонування програм примирення</i>	1	2
3	<i>Програми відновного правосуддя. Медіація між потерпілим та правопорушником</i>	2	
4	<i>Кола правосуддя</i>	2	2
5	<i>Конференції.</i>	2	
<i>Модуль 2.</i>			
6	<i>Закріплення основ відновного правосуддя в міжнародно-правових актах</i>	2	2
7	<i>Законодавчі основи програм відновного правосуддя в Україні</i>	2	
8	<i>Особливості застосування програм відновного правосуддя у світі</i>	2	2
9	<i>Розвиток відновного правосуддя в Україні.</i>	2	
	Всього	16	8

1.3. Контрольні заходи та засоби діагностики

Для оцінки рівня підготовки студентів використовуються різноманітні типи завдань, що дозволяють перевірити не тільки знання теорії, але й уміння аналізувати інформацію, приймати рішення та працювати в команді. Отже, форми зрізу знань можуть включати такі види дій:

- *оцінка роботи під час практичних занять;
- *перевірка того, як здобувачі освіти можуть аргументувати відповідь та шукати відповіді на проблемні питання спираючись на нормативну базу;
- *демонстрування вміння алгоритмізувати власну діяльність;
- * виконання поточних контрольних робіт за темами змістових модулів;
- *написання різних видів робіт.

1.4. Критерії та шкала оцінювання

Рівень засвоєння здобувачами освіти знань та сформованість навичок визначається за допомогою системи критеріїв. При цьому враховується :

- * аргументованість відповідей;
- * вміння застосовувати аналітичні здібності при роботі із джерельною базою;
- * формування необхідних документів;
- *вміння встановлювати причинно-наслідкові взаємозв'язки;
- * вміння працювати в команді та індивідуально;
- *вміння оцінювати недоліки і переваги правових

аргументів при аналізі проблем;

* здатність виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки .

Оцінювання здобувачів вищої освіти:

- заняття 1-6 мають вагу 6 балів, а заняття 7-8 вагу 7 балів. Та 10 балів за якісне виконання індивідуального завдання та:
- 20 балів – модуль 1;
- 20 балів – модуль 2.

Усього 100 балів.

Також, здобувачі вищої освіти можуть отримати додаткові бали при виконання різних видів робіт наукового спрямування (наприклад, написання статей, тез, доповідей та ін.). У такому випадку теми можуть бути вибрані самостійно, але із узгодженням з викладачем.

Положення про семестровий поточний та підсумковий контроль навчальних досягнень здобувачів вищої освіти <http://ep3.nuwm.edu.ua/15311/>

Оцінювання виконання завдань здійснюється за такими критеріями (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленими до цілого числа):

0% - завдання не виконано;

40% - завдання виконано частково, висновки не аргументовані і не конкретні, звіт підготовлено недбало;

60% - завдання виконано повністю, висновки містять окремі недоліки, судження здобувача освіти не достатньо аргументовані, звіт підготовлено з незначним відхиленням від вимог;

80% - завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки несистемного характеру ;

100% - завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Національна шкала оцінювання

Кількість набраних балів студентом	Оцінка за національною шкалою
90-100 балів	Зараховано
82-89 балів	
74-81 балів	
64-73 балів	
60-63 балів	
35-59 балів	Не зараховано з можливістю повторного складання
1-34 балів	Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням курсу

Форми навчання: традиційні лекції та практичні заняття, вебінари, науково-практичні семінари та ін.

Методи навчання: аналітичний, дослідницький, проблемно-пошуковий, дискусія, ситуативні задачі, презентація, навчальна гра (кейси).

2. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

МОДУЛЬ I

Тема 1. Концепція відновного правосуддя.

План:

1. Поняття відновного правосуддя. Його концептуальні основи.
2. Поняття альтернативних способів вирішення кримінальних конфліктів.
3. Гуманізація кримінальної відповідальності.
4. Історичні аспекти виникнення та розвитку відновного правосуддя.
5. Характеристика основних принципів, мети відновного правосуддя.

Завдання до теми:

1. *Складіть схему розвитку відновного правосуддя.*
2. *Здійсніть дефініцію понять: реституція, відновний процес, відновне правосуддя, правосуддя, що робить наголос на відновленні стосунків, компенсаційне правосуддя, правосуддя в громаді.*
3. *Визначте базові передумови відновного правосуддя.*
4. *Завдання відновного правосуддя.*
5. *Складіть схему: Програми відновного правосуддя та система кримінального правосуддя.*
6. *Визначте спільні та відмінні ознаки між відновним правосуддям та кримінальним судочинством.*

Тема 2. Різноаспектність функціонування програм примирення

План:

1. Поняття конфлікту. Характеристика.
2. Види конфліктів. Складники конфлікту.
3. Конфліктологічний аспект конфліктів.
4. Психологічний аспект конфліктів.
5. Соціальний аспект конфліктів.
6. Альтернативи покаранню.
7. Кримінальна відповідальність та її види.

Завдання до теми:

1. *Здійсніть власну дефініцію поняття конфлікт.*
2. *Проаналізуйте Сходинки конфлікту за Фридрихом Глазлом.*
3. *Наведіть приклади конфліктів (використовуючи різні класифікації та підходи до їх розуміння).*
4. *Підготуйте 4 описи різних конфліктних ситуацій. Проаналізуйте їх спираючись на розуміння формули конфлікту, ескалації конфлікту, позиції та інтереси сторін, шляхи вирішення.*
5. *Напишіть есе на тему «Суспільство без конфліктів».*

Тема 3. Програми відновного правосуддя. Медіація між потерпілим та правопорушником.

План

1. Парадигма програм відновного правосуддя.

2. Загальна характеристика медіації між потерпілим та правопорушником як програми.
3. Принципи, цілі, етапи, завдання медіації між потерпілим та правопорушником.
4. Особливості направлення на програму.
5. Медіації у кримінальних справах та кримінальних конфліктах (особливості).

Завдання до теми:

1. *Проаналізуйте способи вирішення конфліктів у різні історичні етапи (наприклад, доба Середньовіччя, Київська Русь і т.д. Один здобувач освіти може вибрати один історичний етап або зробити історичний екскурс).*
2. *Напишіть коротеньку замітку на одну із тем:*
 - 2.1. *Посередники в кримінальному процесі Київської Русі.*
 - 2.2. *Примирення з потерпілим у Псковській судній грамоті.*
 - 2.3. *Основи відновного підходу в Судебнику 1470 р.*
 - 2.4. *Литовські статuti 1529, 1566, 1588 рр. як історичні пам'ятки, що містили чіткі обриси елементів відновного правосуддя.*
 - 2.5. *Законодавчі акти, що діяли на території ЗУНР про відновний підхід.*
 - 2.6. *Примирення та посередництво в Уложенні про судові установи, Уставі кримінального судочинства, Уставі про покарання, які накладаються мировими судами.*

3. *Надайте тлумачення терміну «альтернативні способи вирішення спорів».*
4. *Проаналізуйте моделі завершення конфліктів та наведіть приклади: виграти / програти; програти / виграти; програти / програти; виграти / виграти.*
5. *Охарактеризуйте основні принципи медіації. Поясніть як Ви їх розумієте.*
6. *Проаналізуйте стратегії (способи) поведінки в конфлікті: суперництво; ухилення; пристосування; компроміс; співробітництво.*
7. *Визначте правовий статус медіатора.*
8. *Опишіть моделі медіації.*
9. *Визначте у яких випадках програма медіація між потерпілим та правопорушником не можуть бути застосована (застереження).*

Тема 4. Кола правосуддя

План

1. Кола правосуддя як програма відновного правосуддя
2. Історичний аспект виникнення та розвиток програми кола правосуддя.
3. Вили «кіл».
4. Доцільність використання програми.
5. Поняття досягнення консенсуальної угоди.
6. Залучення до програми.
7. Контроль за виконанням рішення.

Завдання до теми:

1. *Консенсус та компроміс сутність понять.*
2. *Опишіть види «кіл правосуддя», визначте у яких випадках може бути застосоване те чи інше «коло».*
3. *Побудуйте інтелектуальну карту до теми (скористайтеся цифровими інструментами).*
4. *Створіть історичну довідку: Кола правосуддя в Канаді та США.*
5. *Опишіть основні етапи кіл правосуддя.*
6. *Види і структура кіл правосуддя.*
7. *Сформулюйте відмінності між кримінальним судочинством та «колами правосуддя».*

Тема 5. Конференції

План

1. Конференції як модель відновного правосуддя.
2. Історія виникнення та розвитку програми.
3. Види конференцій: конференції у громаді, сімейні конференції (сімейно-групові наради).
4. Загальна характеристика програми: цілі, принципи, мета, особливості застосування.

Задання до теми:

1. *Наведіть приклади відновлюваних програм для молоді у різних країнах*
2. *Складіть інтелектуальну карту до теми.*
3. *Визначте особливості застосування конференцій у громаді.*
4. *Визначте особливості застосування сімейних конференцій..*

Модуль 2

Тема 6. Закріплення основ відновного правосуддя в міжнародно-правових актах

План

1. Аналіз система міжнародно правових актів щодо відновного правосуддя.
2. Міжнародні інструменти регулювання процедури відновного правосуддя.
3. Аналіз рекомендацій Ради Європи щодо медіації у кримінальних справах для допомоги державам-учасницям.
4. Аналіз змісту Основоположних рішень ЄС щодо кримінального судочинства та Резолюції економічної та соціальної ради ООН про основні принципи використання програм відновного правосуддя у кримінальних справах.

Задання до теми:

1. *Здійсніть класифікацію міжнародно-правових актів ООН у сфері відновного правосуддя.*
2. *Проаналізуйте наступні документи, визначте їх основний зміст:*
 - 2.1. *Загальна декларації прав людини;*
 - 2.2. *Каракаській декларації,*
 - 2.3. *Мінімальні стандартні правила Організації Об'єднаних Націй, що стосуються відправлення правосуддя щодо неповнолітніх («Пекінських правил»),*

- 2.4. Керівні принципи, що стосуються ролі осіб, які здійснюють судове переслідування, Мінімальних стандартних правилах ООН у відношенні заходів, не пов'язаних з тюремним ув'язненням («Токійських правилах»),
- 2.5. Керівні принципи запобігання злочинності серед неповнолітніх ООН («Ер-Ріядських керівних принципах»),
- 2.6. Віденські декларації про злочинність та правосуддя,
- 2.7. Бангкокська декларація «Взаємодія та заходи у відповідь: стратегічні союзи в сфері попередження злочинності і кримінального правосуддя»,
- Регламентація відновного правосуддя у Рекомендаціях
- 2.8. «Про розробку і здійснення заходів посередництва та відновного правосуддя в сфері кримінального судочинства»,
- 2.9. «Про деякі заходи покарання, альтернативні позбавленню волі»,
- 2.10. «Про шляхи полегшення доступу до правосуддя»,
- 2.11. «Про становище потерпілого в межах кримінального права і кримінального процесу»,
- 2.12. «Про спрощення кримінального правосуддя»,
- 2.13. «Про соціальний вплив на злочинність неповнолітніх»,
- 2.14. «Про Європейські правила щодо загальних санкцій та заходів»,
- 2.15. «Про управління системою кримінального правосуддя»,

2.16. *«Про нові способи боротьби із злочинністю неповнолітніх і роль правосуддя у справах щодо неповнолітніх»,*

2.17. *Європейській конвенції про здійснення прав дітей.*

2.18. *Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи «Про медіацію у кримінальних справах» та ін.*

- *Додатковий список джерел також розміщено на сторінці освітньої компоненти у навчальній платформі Moodle.*

Тема 7. Законодавчі основи програм відновного правосуддя в Україні.

План:

1. Співвідношення понять відновного правосуддя та кримінального судочинства.
2. Аналіз положень нормативно-правових джерел щодо застосування програм відновного правосуддя.
3. Роль БПД у реалізації програм відновного правосуддя.
4. Правові основи та законодавчі перспективи розвитку відновного правосуддя в Україні.

Завдання до теми:

1. *Проаналізуйте інститут примирення у кримінальних справах як основна передумова застосування медіації.*
2. *Проаналізуйте Рекомендації щодо застосування медіації у Постановах Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами*

України законодавства у справах про злочини неповнолітніх» та «Про практику застосування судами законодавства, яким передбачені права потерпілих від злочинів».

3. *Проаналізуйте норми Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України, що уможливають застосування програм відновного правосуддя, схематизуйте проаналізоване у вигляді таблиці.*
4. *Проаналізуйте Акти Генеральної Прокуратури України та Міністерства внутрішніх справ як підстави застосування форм відновного правосуддя.*
5. *Проаналізуйте Закон України «Про медіацію».*

Тема 8. Особливості застосування програм відновного правосуддя у світі

План

1. *Поняття ювенальної юстиції.*
2. *Світові тенденції розвитку ювенальної юстиції.*
3. *Міжнародні рекомендації про нові підходи в реагуванні на злочини неповнолітніх.*
4. *Аналіз міжнародної практики щодо запровадження та застосування медіації в кримінальних справах.*
5. *Досвід країн у реалізації програм відновного правосуддя.*

Завдання до теми:

**виберіть (за узгодженням із викладачем) країну та розгляньте особливості розвитку програм відновного правосуддя.*

Тема 9. Розвиток відновного правосуддя в Україні.

План

1. Відновне правосуддя в Україні: ретроспективний аналіз.
2. Характеристика проєктів з відновного правосуддя, які реалізуються на території України.
3. Етичний аспект медіації: етика, професіоналізм медіатора, принципи діяльності медіатора.
4. Моніторинг та оцінка програм відновного правосуддя.

Завдання до теми:

1. *Проаналізуйте етику медіатора (відповідно до Етичного кодексу медіатора).*
2. *Створіть інтелектуальну карту до питання 1,2.*
3. *Опишіть як здійснюється моніторинг та оцінка програм відновного правосуддя. Висловіть власний погляд.*

3. Індивідуальна та самостійна робота здобувачів освіти

Під час практичних занять здобувачі освіти працюють як самостійно, так і в малих групах, що дозволяє їм закріпити теоретичні знання та відпрацювати практичні навички в різних форматах.

Завдання для самостійної роботи:

- підготовка до тем шляхом опрацювання додаткових джерел;
- усні та/або письмові відповіді на питання у вигляді схем, алгоритмів, презентацій тощо;
- робота в інформаційних мережах;

- робота над кейсами з метою розуміння сутності тієї чи іншої програми відновного правосуддя та ін.

Інформаційні джерела для опрацювання:

1. Закон України «Про медіацію» від 16.11.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>
2. Наказ МЮУ 22.07.2024 № 2176/5/501/176 «Про реалізацію пілотного проєкту «Програма відновного правосуддя за участю неповнолітніх, які є підозрюваними, обвинуваченими у вчиненні кримінального правопорушення». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1116-24#Text>
3. Лист Генерального прокурора України «Щодо використання процедур примирення у кримінальному провадженні та розширення альтернативи кримінальному переслідуванню» від 1 серпня 2008 р. URL: http://www.commonground.org.ua/dld/doc/Rekomend_Genprokur_zastosuvan_mediaciyi.doc.
4. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 2 липня 2004 року № 13 «Про практику застосування судами законодавства, яким передбачені права потерпілих від злочинів». *Вісник Верховного Суду України*. 2004. № 8 (48). С. 6–10.
5. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 16 квітня 2004 року № 5 «Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини неповнолітніх». *Вісник Верховного Суду України*. 2004. № 5. С. 4–8.
6. Рекомендація Ради Європи «Про медіацію у кримінальних справах» № R(99)19 від 15 вересня

1999 р. *Відновне правосуддя в Україні*: Спецвипуск. 2005. С. 53–56.

7. Рекомендація «Про спрощення кримінального правосуддя» №6R (87)18 від 17 вересня 1987 р. *Відновне правосуддя в Україні*. Щоквартальний бюлетень. 2007. №3. С. 11–17.

8. Рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про хід реформування системи кримінальної юстиції та правоохоронних органів» від 15 лютого 2008 р. URL: <http://www.zakon.nau.ua/doc/?uid=1041.28893.1>

Ефективність самостійної роботи здобувачів освіти оцінюється під час практичних занять і не тільки, при перевірці письмових та усних відповідей, а також під час підсумкового контролю знань.

Перелік завдань для самостійного опрацювання розміщено до кожної теми.

Індивідуальне творче завдання обговорюється із здобувачами освіти на початку вивчення освітньої компоненти, оцінюється відповідно до оприлюдненої шкали, яка розміщена на сторінці освітньої компоненти у навчальній платформі Moodle, та може передбачати: написання тез, статей, доповідей, есе з подальшим їх оприлюдненням.

Орієнтовний перелік тем:

1. *Теорія конфлікту.*
2. *Види кримінальних конфліктів та способи їх вирішення у сучасному світі.*

3. *Ескалація конфлікту.*
 4. *Діагностика конфліктів.*
 5. *Альтернативні покарання.*
 6. *Медіація в цивільних правовідносинах.*
 7. *Медіація в кримінальних справах.*
 8. *Світові тенденції реалізації практик відновного правосуддя.*
 9. *Програми відновного правосуддя з неповнолітніми правопорушниками.*
 10. *Відновні практики у громадах.*
 11. *Профілактика кримінальних правопорушень.*
 12. *Право на конфлікт у підході Говарда Зера.*
 13. *Сімейні конференції: доцільність використання.*
 14. *Види кіл правосуддя.*
 15. *Ювенальна юстиція.*
 16. *Інститут пробації.*
 17. *Інститут примирення як форма Медіації.*
 18. *Відновні програми у Німеччині (нормативні основи та особливості реалізації).*
 19. *Відновні програми у Польщі (нормативні основи та особливості реалізації).*
 20. *Відновні програми у Великій Британії (нормативні основи та особливості реалізації).*
 21. *Відновні програми у Франції (нормативні основи та особливості реалізації).*
 22. *Відновні програми у США (нормативні основи та особливості реалізації).*
- *Можуть бути і інші теми, залежно від інтересів здобувача освіти та актуальності висвітлюваної проблеми.*

5. Рекомендована література

Основна література

1. Відновне правосуддя. Особливості впровадження процедури медіації: європейський досвід / О. М. Боброва, А. О. Горова, В. В. Землянська, Н. М. Прокопенко. К. : Наш час, 2006. 164 с.
2. Конфліктологія : навч. посіб. / Герасіна Л. М., Требін М. П., Воднік В. Д. та ін. Харків : Право, 2012. 128с.
3. Землянська В. В., Ільковець Л.Б. Впровадження відновного правосуддя у кримінальне судочинство України : посібник. Київ : Видавець Захаренко В.О., 2008. 168с.
4. Землянська В. В. Відновне правосуддя в кримінальному процесі України. К. : Видавець Захаренко В. О., 2008. 200 с.
5. Зер Х. Зміна об'єктива: новий погляд на злочин та правосуддя. К. : «Пульсари», 2004. 224 с.
6. Медіація у професійній діяльності юриста: підручник / авт.кол.:Т. Білик, Р.Гаврилюк, І. Городиський та ін.; за ред. Н. Крестовської, Л. Романадзе. Одеса : Екологія, 2019. С. 36.

Додаткова література:

1. Про пробачію: Закон України від 05.02.2015 р. № 160-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19>.
2. Про медіацію: Закон України від 6.11.2021 1875-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>
3. Коваль Р., Прокопенко Н. Розвиток центрів відновного правосуддя в громадах. К., 2008. 88 с.

4. Кей Праніс, Баррі Стюарт, Марк Уедж. Кола примирення. Від злочину до повернення в громаду / пер. з англ. К. : Видавець Захаренко В. О., 2008. 272 с.
5. Прокопенко Н. М. Гуманізація кримінального судочинства шляхом розвитку елементів служби пробації та реалізації програм примирення потерпілих та правопорушників : методичні матеріали / авт.-упоряд.: А. О. Горова, Н. М. Прокопенко, Д. В. Ягунов. К. : Укр. центр порозуміння, Міжнар. фонд «Відродження», 2007. 64 с.
6. Restorative Justice Online. URL: <https://restorativejustice.org/>
7. Мельничук Ю. І. Морально-етичні принципи медіації в Україні. *Стратегія і тактика державного управління* : зб. наук. праць. Рівне, 2014. Вип. 2. С. 131–135. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/14515/>
8. Мельничук Ю. І. Особливості застосування посередництва у сфері інтелектуальної власності. *Вплив євроінтеграції на розвиток юридичної науки в Україні*: Матеріали В 80 І всеукраїнської заочної науково-практичної конференції (м. Рівне, 27-28 квітня 2017 р.). Рівне : Національний університет водного господарства та природокористування, 2017. 234 с.
9. Y. Melnychuk, T. Svyda, I. Kovalchuk, O. Torbas, O. Kytaika. The formation and current tendencies of international human rights protection concerning the right of a person to a fair trial, and their impact on Ukraine. *Amazonia Investiga*, 8(23), 2019. P. 855–860. URL: <https://amazoniainvestiga.info/index.php/amazonia/article/view/939>
10. Мельничук Ю. І. Екософське підґрунтя альтернативних способів вирішення еколого-правових конфліктів.

Порівняльно-аналітичне право. Електронне наукове фахове видання юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет» 2020 р. №1. С. 685–688. URL: <http://pap-journal.in.ua/wp-content/uploads/2020/08/1-1.pdf>

11. Мельничук Ю. І. Відновна практика в Україні щодо неповнолітніх правопорушників як спосіб досягнення відчуття справедливості. *the Journal of Eastern European Law / Журнал східноєвропейського права*. 2020 р. № 77. С.118–124. URL: <http://easternlaw.com.ua/uk/archiv-nomerov/zhurnal-sxidnoyevropejskogo-prava-77>

12. Мельничук Ю. І. Альтернативні способи врегулювання еколого-правових конфліктів. Збірник тез учасників Регіональної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми природоохоронного законодавства», 4-5 червня 2020 року, м. Рівне. Рівне : НУВГП, 2020. 103 с. С.101–103.

13. Киричук Б. С., Мельничук Ю. І. Запровадження відновного правосуддя як інструменту ефективного судочинства. *Функціонування правоохоронних органів в умовах сучасності*: збірник тез учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Рівне, 29 жовтня 2021 р. Рівне : НУВГП, 2021. 177 с.

14. Y. Melnychuk, T. Ivanova, O. Kulhanik, O. Melnichuk, N. Bordiug. Conflict of environmental and economic interests of the state: experience of eastern european countries. *AD ALTA: JOURNAL OF INTERDISCIPLINARY RESEARCH*. 11/02-XXIV. 2021. (231 p.) . URL: http://www.magnanimitas.cz/ADALTA/110224/papers/A_37.pdf

15. Teremetskyi V., Tokarieva K., Myronenko M., Mishchuk I., Melnychuk Y. Mediation in administrative and legal disputes in Ukraine: a European perspective. *Amazonia*

Investiga, 12(70), 2023. P. 200–209.

<https://doi.org/10.34069/AI/2023.70.10.18>

16. Землянська В. В. Аналіз практики судів з впровадження процедури медіації в Англії, Бельгії та Німеччині (медіатор). URL: http://www.commonground.org.ua/dld/doc/Zemlyanska_mediator_view.pdf.

17. Землянська В. В. Відновне правосуддя в кримінальному процесі України : посібник. К. : Видавець Захаренко В. О., 2008. 200 с.

18. Праніс К. Кола примирення. Від злочину до повернення в громаду / пер. з англ. К. : Видавець Захаренко В. О., 2008. 272 с.

19. Шлях до медіації : підручник / авт. кол.: І. В. Кордунян, М. І. Логвиненко. Суми : Мрія, 2022. 336 с.

* Додатковий список літератури наявний на сторінці освітньої компоненти у навчальній платформі Moodle.

Інформаційні ресурси

1. Фільм про медіацію. URL:

<https://ukrmediation.com.ua/ua/>

2. Коли конфлікту потрібен медіатор. URL :

<http://afmu.org.ua/pro-koflikty/koly-potriben-mediator/>

3. Посібник з програм відновного правосуддя. URL:

https://www.unicef.org/ukraine/ukr/1Uvenal_Const.indd.p

4. Про європейські правила щодо застосування громадських санкцій та заходів: рекомендації Рада Європи № R (92) 16 Комітету міністрів державам-членам від 19.10.1992 р. URL:

http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_047.

5. Про місце жертв злочинів у кримінальному судочинстві: Основоположне рішення Ради

Європейського союзу 2001/220/ЈНА від 15 березня 2001 р.

URL: https://issuu.com/uccg/docs/16_fr_decision_ukr.

6. Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи державам-членам Ради, які зацікавлені в організації медіації у кримінальних справах № R (99) 19 від 15.09.1999 р.

URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_828.